

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Vitruvii ... De architectura libri decem

**Vitruvius
Frontinus, Sextus Iulius**

Argentorati, 1543

Capvt. I

[urn:nbn:de:bsz:31-128539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128539)

essent agri circa, qui possent frumentaria ratione eam ciuitatem tuam. Cum inuenisset non posse nisi transmarinis subuectionibus, Dinocrates inquit, attendo egregiam formae compositionem, & ea delector, sed annu- uerto, ut si quis eduxerit eo loco coloniam, fore ut iudicium eius uitae retur. Vt enim natus infans sine nutricis lacte non potest alii, neque ad incrementis gradus perducitur: sic ciuitas sine agris, & eorum fructibus inueniendis affluentibus, non potest crescere, nec sine abundantia cibi frequentiam habere, populumque sine copia tueri. Itaque quemadmodum per- mationem puto probandam, sic iudico locum improbandum, teque esse mecum, quod tua opera sum usus. Ex eo Dinocrates ab regno discessit, & in Aegyptum est eum persecutus. Ibi Alexander cum annu- uertisset portum naturaliter tutum, emporium egregium, camposque totam Aegyptum frumentarios, immanis fluminis Nili magnas utilitates, iussit eum suo nomine ciuitatem Alexandriam constituere. Itaque Dinocrates a facie dignitateque corporis commendatus, ad eam nobilitatem peruenit. Mihi autem, Imperator, staturam non tribuit natura, faciem formauit aetas, ualetudo detraxit uires. Itaque quoniam ab his praesens sum desertus, per auxilia scientiae, scriptaque (ut spero) perueni ad commendationem. Cum autem in primo uolumine de officio architecturae, & minationibusque artis perscripserim, ite de moenibus, et intra moenia urbium diuisionibus, insequaturque ordo de aedibus sacris & publicis aedificijs, itemque priuatis, quibus proportionibus & symmetrijs debeant, uti explicentur: non putavi anteponendum, nisi prius de materiae copiam, & quibus collatis, aedificia structuris, & materiae rationibus perficiantur, quas habeant in usu uirtutes exposuissem, quibusque rerum naturam praecipis esset temperata dixissem. Sed antequam naturales res incipiam tractare, de aedificiorum rationibus unde initia coeperint, & uti creuerint inuentiones, anteponam, & insequar ingressus antiquitatis rerum naturae & eorum, qui initia humanitatis & inuentiones perquisitas, scriptor praecipis dedicauerunt. Itaque quemadmodum ab his sum institutus, exponam

DE PRISCORVM HOMINVM VITA, ET
de initijs humanitatis atque tectorum, & incrementis
eorum. CAPVT I.

HOMI

AVREA AETAS QVAE PRISCORVM HOMI-
num uita humanitatisq; initium, et propter ignem sermo-
num procreatio ac architecturae principium fuisse
dicuntur.

E HOMI

HOMINES ueteri more, ut feræ, in syluis & speluncis & nemoribus nascabantur, ciboq; agresti uescendo, uitam exigebant. In re quodã in loco ab tempestatibus et uentis, densæ crebritatibus arboribus agitata, & inter se terentes ramos, ignem excitauerunt, ex eo flamma uehementi perterriti qui circa eum locum fuerunt, sunt fugati: postea re quæta propius accedentes, cum animaduertissent commoditatẽ esse magnam corporibus ad ignis teporem, ligna adijcientes, & eum conseruantes, alios adducebant, et nutu monstrantes, ostendebant quas haberent ex eo utilitates. In eo hominum congressu, cum profundebantur aliter è spiritu uoces, quotidiana consuetudine uocabula, ut obrigerant, constituuerunt, deinde significando res sæpius in usu, ex euentu fari fortuito ceperunt, & ita sermones inter se procreauerunt.

Ergo cum propter ignis inuentionem, conuentus initio apud homines & concilium & conuictus esset natus, & in unum locum plures conuerrent, habentes ab natura primum, præter reliqua animalia, ut non prostrati sed erecti ambularent, mundiq; et astrorum magnificentiam aspicerent, item manibus & articulis, quam uellent rem facilius tractarent, ceperunt in eo cœtu alij de fronde facere tecta, alij speluncas fodere sub montibus, nonnulli hirundinum nidos & ædificationes earum imitantes, de lignis & uirgultis facere loca, quæ subirent. Tunc obseruantes aliena tecta, adijcientes suis cogitationibus res nouas, efficiebant indies meliora genera casarum. Cum essent autem homines imitabili dociliq; natura, quorum inuentionibus gloriantes, alijs alijs ostendebant ædificiorum effectus, & ita exercentes ingenia certationibus, indies melioribus iudicijs efficiebantur. Primumq; furcis erectis, & uirgultis interpositis luto, parietes mœdificauerunt. Alij luteas glebas arefacientes, struebant parietes, materia iugumentantes, uitandoq; hymbres & æstus, tegebant harundinibus & fronde: postea quoniã per hybernas tempestates tecta non poterant hymbres sustinere, fastigia facientes, luto inducto, proclinatis tectis, stillulas deducebant.

Hæc

EX PRIMA MVNDI HOMINVM AETATE
 edificatio, multi enim ab animalibus exempla uitae
 conseruamēq; imitati sunt. & cet.

E 2 Hec aua

Hæc autem ex ijs quæ supra scripta sunt, originibus instituta esse possumus sic animaduertere, quòd ad hunc diem, nationibus exteris ex his rebus ædificia constituuntur, ut in Gallia, Hispania, Lusitania, Aquitania, Scandinulis robusteis, aut stramentis. Apud nationem Colchorum in Pontis propter sylvarum abundantiam, arboribus perpetuis, planis dextra ac sinistra in terra positæ, spatio inter eas relicto, quanto arborum longitudo patiantur, collocantur. In extremis partibus earum supra, altera transuersæ, quæ circumcludunt medium spatium habitationis, tunc insuper alternis trabibus ex quatuor partibus angulos iugumentantes, et ita parietes ex arboribus statuentes ad perpendicularum imarum, educunt ad altitudinem turres, interuallaq; quæ relinquuntur propter crassitudinem materiæ schidijs et luto obstruunt. Item tecta recedentes ad extremos angulos transstratraciunt, gradatim contrahentes. Ita ex quatuor partibus ad altitudinem educunt medio metas, quas et fronde et luto tegentes, efficiunt barbarico more testudinata turrium tecta.

Phryges uero qui campestribus locis sunt habitantes, propter inopiam sylvarum egentes materia, eligunt tumulos naturales, eosq; medios fossis excavantes, et itinera perfodientes, dilatant spatia, quantum natura loci patitur. Insuper autem stipites inter se religantes, metas efficiunt, quas harundinibus et stramentis tegentes, exaggerant supra habitationes maximos grummos è terra. Ita hyemes calidissimas, æstates frigidissimas efficiunt tectorum ratione. Nonnulli ex ulua palustri componunt turria tecta. Apud cæteras quoq; gentes, et nonnulla loca, pari similitudine, casarum perficiuntur constitutiones. Non minus etiam Masæ animaduertere possumus sine tegulis subacta cum palleis terra tecta. Athenis arcopagi antiquitatis exemplar ad hoc tempus luto tectum. Non in capitolio comonescere potest et significare mores uetustatis, Romuli casa in arce sacrorum stramentis tecta. Ita his signis, de antiquis inuentionibus ædificiorum, sic ea fuisse ratiocinantes possumus iudicare.

Cum autem quotidie faciendo tritiores manus ad ædificandum perficissent, et solertia ingenia exercendo per consuetudinem ad artes peruenissent, tum etiam industria in animis eorum adiecta perfecit, ut qui fuerunt in his studiosiores, fabros esse se profiterentur. Cum ergo hæc ita fuerint primo constituta, et natura non solum sensibus ornauisset gentes, quemad-

quer
sed
filijs
ieci
testa
nibu
grej
plur
man
nira
anim
bus
arti
don
riet
mat
cere
nibu
dici
met
post
fuso
rie,
ædifi
traci
et an
his n
tibus
d ne
opor
ebite

PRISCORVM HOMINVM COLCHORVM
atq; Barbarorum materiata constructio.

quemadmodū reliqua animalia :
sed etiam cogitationibus & con-
silijs armauisset mentes, & sub-
ieciisset cetera animalia sub po-
testate, tunc uero & fabricatio-
nibus edificiorū gradatim pro-
gressi ad ceteras artes & disci-
plinas, è fera agrestiq; uita ad
mansuetam perduxerunt huma-
nitatem. Tum autē instruētes
animose, et prospicientes, maiori-
bus cogitationibus ex uarietate
artium natis, non casas, sed etiā
domos fundatas ex lateritijs pa-
rietibus, aut è lapide structas
materiaq; & tegula tectas perfi-
cere ceperunt: deinde observatio-
nibus studiorum euagantibus iu-
dicijs, ex incertis ad certas sym-
metriarū rationes perduxerūt,
posteaquā animaduēterunt per-
fisos esse partus ab natura mate-
rie, & abundantem copiam ad
edificationes ab ea cōparatam,
tractādo nutriuerunt, & au-
ctam per artes ornauerunt uolūptatibus ad elegantiam uitæ. Igitur de
his rebus, quæ sunt in edificijs ad usum idoneæ, quibusq; sint qualita-
tibus, & quas habeant uirtutes (ut potero) dicam. Sed si quis de or-
dine huius libri disputare uoluerit, quo putauerit cum primum institui
oportuisse, ne putet me errauisse, sic reddam rationem. Cum corpus ar-
chitecturæ scriberem primo uolumine, putauit quibus eruditionibus &

E ; discipli-

disciplinis esset ornata exponere, finireque terminationibus eius spectes, & è quibus rebus esset nata dicere. Itaq; quid oporteat esse in architecto ibi pronunciaui. Ergo in primo de artis officio: in hoc de naturalibus materie rebus, quem habeant usum disputabo. Namq; hoc liber non proficitur unde architectura nascatur, sed unde origines ædificiorum sunt institutæ, & quibus rationibus enutritæ & progressæ sint gradatim ad hanc finitionem. Ergo ita suo ordine & loco huius erit uoluminis constitutio. Nunc reuertar ad propositum, & de copijs quæ aptæ sunt ædificiorum perfectionibus, quemadmodum uideantur esse ab natura rerum procreatæ, quibusq; mixtionibus principiorum congressus temperentur, ne obscura, sed perspicua legentibus sint, ratiocinabor. Namq; nulla materialium genera, neq; corpora, neq; res sine principiorum cœtu nasci, neq; subijci intellectui possunt, neq; aliter natura rerum præceptis Physicorum ueras patitur habere explicationes, nisi causæ, quæ sunt in his rebus, quemadmodum, et quid ita sint, subtilibus rationibus habeant demonstrationes.

DE PRINCIPIIS RERVM SECVNDVM
Philosophorum opiniones. CAP. II.

Thales.
Heraclitus
Ephesus.
Democritus.
Epicurus.
Pythagoræi.

THALES quidem primum aquam putauit omnium rerum esse principium. Heraclitus Ephesus, qui propter obscuritatem scriptorum, à Græcis *σφοδρὸς* est appellatus, ignem: Democritus, quiq; eum secutus est Epicurus, atomos, quas nostri insecabilia corpora, nonnulli in diuidua uocitauerunt: Pythagoreorum uero disciplina adiecit ad aquam & ignem, aëra & terrenum. Ergo Democritus & si non proprie res nominauit, sed tantum indiuidua corpora proposuit, ideo ea ipsa dixisse uidetur, quòd ea cum sint distincta, nec leguntur, nec interuitionem recipiunt, nec sectionibus diuiduntur, sed sempiterno æuo perpetuo infinita retinent in se soliditatem. Ex his ergo congruentibus, cum res omnes coeue nasciq; uideantur, & ea in infinitis generibus rerum natura essent distincta, putauit oportere de uarietatibus & discriminibus usus earum quasq; haberent in ædificijs qualitates exponere, uti cum fuerint notæ, non habeant qui ædificare cogitant, errorem, sed aptas ad usum copias ædificijs comparent.

DE LA